

ضیا، نسون، اہری، رضی و نغمہ، بدستہ آب
ترازو، پنجستانہ آہ و مسرتلو ...
مہلرودہ کوندی، نازان چرخلہ جہور،
فخر بخار خیالات ایچیندہ بر سبناپ،

لیدنگ زادہ

محمد

KÖPRÜLÜZADE MEHMED FUAD*

Martin HARTMANN**

Mehmed Fuad [Mehmet Fuat] Bey'i *Fecr-i Âtî*'de tanıdım. İki nahif

¹ omuz, narin ve zayıf bir vücut üzerinde pek kıymetli bir baş gezdiren

* Yan sayfadaki resim: *Nevsal-i Milli*, Artin Asaduryan ve Mahdumları Matbaası, Dersaadet [İstanbul] 1330/1914, s. 251.

Resmin altında kendi el yazısı ve imzasıyla Mehmed Fuad Köprülü'nün aynı eserin 253. sayfasına alınmış *Sadabat Akşamları* başlıklı şiirinin ilk kıtası:

Ziya, füsün, ebedi raks u nağme, busîş-i âb.

Teraneler, nice mestane âh u hasretler...

Sularda gölgeli, nazan çerağlar titrer;

Kamer buhar-ı hayalat içinde bir şeb-tâb

** Hartmann, Dichter der neuen Türkei / Yeni Türkiye'nin Şairlerine, Cumhuriyet Dönemi'nde Aykaç soyadıyla karşımıza çıkan Fazıl Ahmet'in 1914 tarihli *Nevsal-i Milli*'de Fuad Köprülü için yazdığı biyografiyi / hayat hikâyesini -bazı ekleme ve çıkarmalarla Almancaya çevirerek olduğu gibi almış. Biz; Hartmann'ın Fazıl Ahmet'ten çevirdiği metni, bir daha Türkçeye çevirmek yerine, onun *Nevsal-i Milli*'deki özgün biçimini vereceğiz. Burada çıkardığı cümleleri, altını çizerek gösterdik: krş. Fazıl Ahmet, "Köprülüzade Mehmed Fuad Bey", *Nevsal-i Milli*, s. 252-253.; Martin Hartmann, "Köprülüzade Mehmed Fu'ad", *Dichter der neuen Türkei*, (Yayımlayan: Georg Kampffmeyer), Der Neue Orient, Berlin 1919, s. 91-95. Yine Hartmann'ın söz konusu metninde 3 dipnot bulunmaktadır. Bunlar alt metinde bizim dipnotlarımızla karıştırılmaması için "Hartmann:" biçiminde verilmektedir.

Büyük ölçüde Martin Hartmann'ın yazım ve noktala işaretlerine uyulmaya çalışıldı. Ancak yazarın alıntıladığı özgün metnin yazım ve noktalama işaretleri de -karışıklığa yol açmadığı durumlarda gösterildi. Hartmann; metninde, hem köşeli hem de yay araç kullanmaktadır. Dolayısıyla bizim açıklamalarımız diğer bir araç biçimi { } içinde gösterilmektedir. Ayrıca alıntılanan metin yeni harflere aktarılırken çeviri yazı işaretleri kullanılmadı. Söz konusu yazımda uzunlukların gösterilmesinin zorunlu olduğu durumlarda düzeltme işaretinden " ^ ", ayın ve hemzelerin gösterilmesinin zorunlu olduğu durumlarda kesme işaretinden " ' " yararlanılmıştır. Yine de yazımda karışıklığa yol açar endişesiyle genelde uzunlukların, ayın ve hemze gibi ses değerlerinin yeni yazıya yansıtılmasından kaçınılmıştır. Söz konusu her iki metin, karşılaştırılarak -bütün açıklamalarıyla birlikte- Mustafa Atiker tarafından yayımlanmaktadır.

Ayrıca daha önce dergimizin Ekim 2018 tarihli 802. sayısının 21-31. sayfaları arasında yer alan *İzzet Melih [Devrim] I* metninde bazı okuma yanlışları saptanmıştır. Buna göre

a. Sayfa 22, paragraf 2, satır 3'teki sözcük "tenebbü" değil "tetebbu" okunmalı ve 15 numaralı dipnottaki açıklama da "Güçlü bir araştırma iştihasıyla inceliyordu" biçiminde değiştirilmelidir.

b. Sayfa 23, paragraf 3, satır 2 ve 3'teki tamlamada, ikinci sözcük "ahyer" değil "ahîr" okunmalı ve 38 numaralı dipnottaki açıklama da "En son kuşağın" biçiminde olmalıdır.

bu güzide² genç adam, o vakit mahviyetkâr³ sükûtu,⁴ nazik hâliyle biraz dervişane tavırlarıyla bazı arkadaşlarının kalbinde bir hiss-i merhamet⁵ uyandırmıştı.

Fakat biraz sonra hepimiz gördük ki *Köprülü* hanedanının bu asil çocuğu içimizde hem yüksek bir rütbe-i şairiyete,⁶ hem de müstesna bir paye-i ilmiyeye⁷ tabiatın bir imtiyaz-ı mahsusuyla⁸ namzet⁹ yarattığı en bahtiyar¹⁰ kabiliyetlerdendir. Ben onun cidden gîrânbahâ¹¹ bir mahfaza-i meziyât¹² olduğuna en evvel iman edenlerdenim ve bu imanımı Mehmed Fuad Bey'in ilk kitabı *Hayat-ı Fikriye'si*/Düşünce Hayatı çıktığı zaman hararetle bir lisanla¹³ söyledim. O vakitten beri kanaatim onun manzum, mensur¹⁴ her yeni eserini okudukça -hatta efkârına¹⁵ en çok muarız kaldığım,¹⁶ tetebbuatında¹⁷ noksanlar, hükümlerinde acecelilikler fark ettiğim zamanlarda bile- mütemadiyen¹⁸ artmıştır. Bazı felsefeperver¹⁹ şairlerimiz:

Atarlar seng-i tarizi {elbet,} dıraht-ı meyvedar üzre²⁰

demişler. Bu hüküm Mehmed Fuad'ın cism-i zaifi²¹ üzerinde olsun lütfen bir mürüvvet-i istisna²² göstermiyor! Fakat itiraf etmeli ki bu-

c. Yine sayfa 27, paragraf 2, satır 6'daki tamlamada, ikinci sözcük "ahyer" değil "ahîr" okunmalı ve 89 numaralı dipnottaki açıklama da "Özellikle en son kuşak" biçiminde değiştirilmelidir. Düzeltir ve özür dileriz.

- 1 Güçsüz.
- 2 Seçkin.
- 3 Alçak gönüllü, kendini hiçe sayan.
- 4 Alçak gönüllü sessizliği.
- 5 Acıma duygusu.
- 6 Şairlik katına.
- 7 Bilimde üstün, çok az kişinin ulaşabileceği bir dereceye.
- 8 Doğanın özel olarak ayrıcalık tanınmasıyla.
- 9 Aday.
- 10 Mutlu, talihli, şanslı.
- 11 Pahalı, değerli.
- 12 İçinde üstün niteliklerin saklandığı kutu yani "üstün niteliklerle donanmış" demek isteniyor.
- 13 Dille.
- 14 Şiir, düzyazı.
- 15 Fikirlerine.
- 16 Ters düştüğüm, karşı çıktığım.
- 17 Araştırmalarında, incelemelerinde.
- 18 Sürekli, gittikçe.
- 19 Felsefesever, felsefe dostu.
- 20 *Nevsal-i Millî*'de yukarıdaki dize "Asarlar seng-i tarifi dıraht-ı meyvedar üzre" biçimindedir. Baskı hatası sonucu "atarlar" "asarlar"a ve "tarizi" de "tarifi"ye dönüşürken "elbet" sözcüğü de unutulmuştur. *Meyveli ağacı taşlarlar* demektir. Burada "dıraht-ı meyvedar" meyveli ağaç, "seng" taş, "tariz" laf sokuşturma ve "seng-i tariz" atarlar sözcüğüyle birlikte düşünüldüğünde "laf sokuşturarak taşlama, taş atma" anlamındadır.
- 21 Zayıf vücudu.
- 22 İstisna cesareti, büyüklük yapıp onu dışarıda tutma, başkalarına olduğu gibi davranmama, bağışlama.

nun müsebbibi²³ biraz da Mehmed Fuad'ın kendisidir. Çünkü genç şair ve müellif²⁴ bize hüviyet-i maneviyesini²⁵ açmaya başlayınca gördük ki mücadele-1 fikriye ve mübârezât-1 kalemiye²⁶ için onun nalan ve natüvan²⁷ vücudu içinde adeta pusu kurmuş bir *sporcu*, bir *boks* meraklısı vardır.²⁸

Ve onun bazen haklı ve haksız olan öteye beriye savurduğu yumruklar pazularına güvenen bir nicelere kendisini *er meydanına* davet için heves verdi. Eğer teşkilat-ı dimağiyeyi²⁹ anlamakta tesirât-ı veraseti³⁰ aramak lazımsa Mehmed Fuad namının üstündeki *Köprülü* kelimesini hatırlamalı. Bu büyük familya³¹ için burada fazla lakırdı söylemeyi küstahlık adederim.³² Çünkü onun mevki-i mahsus³³ milletin hafızasındaki hücre-i ihtiramdır.³⁴ Yalnız hanedanın bugün tanıdığım aza-yı muhteremesinde³⁵ nazar-ı dikkatimi hâsseten celp eden³⁶ bir nokta var: Bütün hutut-ı simaiyenin³⁷ resimlerini tanıdığımız büyük Köprülüler'le müşâbehet-i

23 Buna neden olan, yol açan, bunun sorumlusu.

24 Yazar.

25 Manevi kimliğini, iç yüzünü.

26 Fikir mücadeleleri ve kalem kavgaları.

27 İnce ve güçsüz.

28 Hartmann: *Nevsal-i Millî'de Köprülü'nün hayat hikâyesini kaleme alan*, 49. satırdaki şu cümlesiyle çok daha açık konuşuyor: "Birtakım sürçmelerini, sakatlıklarını bir vesile-i muahaze / eleştiri nedeni olarak kullanmak istediler." Bizatihi hükümleri en hafif olanlar, Köprülü'nün birçok olaydaki davranış tarzını kesinkes reddetmektedirler. Çok büyük hizmetleri olan Ali Emiri'ye karşı tutumu söz konusu olayların en kötülerinden biridir. Söz gelimi Kâşgarlı Mahmut'un o nefis eseri *Divanü Lügati't-Türk*'ünün korunması ve bastırılmasını ona borçluyuz. Köprülü'nün bu adam karşısında delice bir hırsla kapıldığını görmekteyiz. Bayağı ağız kavgalarına girmek için yanıp tutuşan üniversite profesörlerinin bir örneği de -ki Avrupada da hiç eksik değil- kendisi. Ali Emiri buna sessiz kalamazdı. O da buna karşılık olarak *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* adlı dergisinin 30 Haziran ve 31 Ağustos 1334/1918 tarihlerindeki 6. ve 7. sayısında, Köprülü'nün II. Mehmet Dönemi'ndeki edebiyat hayatına ilişkin, *İkdam*'ın 6949 ve *Yeni Mecmu*'nın 46. sayısında çıkmış makalesini çok kötü bir biçimde eleştirdi. Burada asıl üzerinde durduğu şey; Mehmed Fuad'ın *Köprülüzadeliği*, onun bu lakabı alması. Ali Emiri, Mehmed Fuad'ın *Köprülüzade*'lerden değil Kiblelizade'lerden olduğunu iddia etmektedir. Ancak İstanbul'un seçkin ortamlarında böyle *şahsiyatla*, bir kimsenin özel hayatıyla ilgili sorunlarla uğraşmak pek hoş karşılanan davranışlardan değil. Burada Mehmed Fuad'ın özeline girilip onun didiklenmesinden söz etmemizin nedeni de orada, İstanbul'un belli çevrelerinde hâlâ sülale bağına olan inancın korunduğunu bir nebze de olsa göstermek istememiz. Kuşkusuz Köprülü'nün kırıcı ve burnu bir karış havada konuşmalarının asıl nedenini de kökeninin bu yukarıdaki yanlış değerlendirmedir.

29 Beynin oluşumunu.

30 Kalıtımın, soya çekimin etkilerini.

31 Aile.

32 Sayarım.

33 Özel yeri.

34 İçinde büyük bir saygıyla durulacak türbe odası.

35 Saygıdeğer üyelerinde.

36 Özellikle dikkatimi çeken.

37 Yüz hatlarının.

tâmmesi³⁸. Hemen görülüyor ki familya evsaf-ı teşriyesini³⁹ bile muntazaman muhafaza etmiştir.⁴⁰ Hele hanedanın bazı azası, Mustafa Fazıl Paşa'nın bugünkü kıyafetine girmiş zi-hayat⁴¹ bir heykeli zannedersiniz [III. Süleyman ve II. Ahmet döneminin ünlü sadrazamı, öl. 1691]. Şimdi 24 yaşında bulunan {Hartmann'ın metninde 28 yaşında ve köşeli ayrıç içinde 1918 yılı var.} Mehmed Fuad Bey'in ailesi içinde Abdullah Paşa isminde Arapça yazar şair ve Esad Paşa namında bir Türk şairi yetişmiş. Ziya Paşa merhum *Harabat*'ında Esad Paşa'yı methediyor. Meşhur Fazıl Ahmet Paşa edebiyata alakadar olduğu gibi acem şair-i şehîri⁴² *Şevketi*'yi çok severmiş hatta İran dâhisinin divanını tahşiye etmiş.⁴³ Mehmed Fuad validesi cihetiyle de silsile-i şuaraya⁴⁴ mensuptur.⁴⁵ Kendisinin 15-16 yaşında iken yazdığı şiirlerden bazısı *Meşrutiyet*'ten sonra {Hartmann burada sözü edilen II. Meşrutiyet'i Almancaya *Revolution* yani *devrim* sözcüğüyle çeviriyor, s. 93} *Mehasin, Servet-i Fünûn, Muhit* gibi mecmualarda intişar etti.⁴⁶ Bu yazılarda onun istikbal-i bülendini⁴⁷ vazihan gösteren vesaik ve delail-i sanat⁴⁸ pek mebzuldür.⁴⁹

Nevsal-i Millî'de Fuad Köprülü'nün hayat hikâyesini yazanın {Fazıl Ahmet} Köprülü'nün şiirdeki asıl başarısını gösteren ve gerçekte baştan sona manevi bir havayla dolu ve bu manevi havadaki çarpıcı ifadelerin uyandırdığı büyük etkisiyle *Türk Duası*'ndan {Türk'ün Duası} söz etmeyi de ihmal etmemesi gerekirdi [*Türk Yurdu* dergisi, Yıl II, S. 10, (21 Şubat 1328 / 6 Mart 1913), s. 289-296.; *age.*: Yıl II, S 11, (7 Mart 1328/20 Mart 1912), s. 324-330.]⁵⁰ Bu şiirde, Türk dünyasının acınası durumunu ihtiyar bir Türk ağıt yakarcasına gökyüzüne anlatıyor. Metinde şiirin iki parçası; *Gökten Nida* aruzun muzari ve *Terennüm* (Bu başlık altında "Eski Bir Türk Terennümü" adlı parça da var: S. 10, s. 294.) kısa rubai bahriyle, birbiriyle yer değiştirerek ilerliyor.

38 Tıpa tıp birbirine benzemesi.

39 Kanun / yasa koyma niteliklerini.

40 Bütünüyle korumuştur.

41 Canlı, hayat dolu.

42 İran'ın ünlü şairi.

43 Haşiye yazmak, kitapta bir ana metnin çevresini / kenarlarını açıklayıcı bilgilerle donatmak.

44 Bir dizi şaire.

45 Hartmann: Burada kandaşlık motifine dikkat çekilmesi toplum bilimine dayanan bakış tarzının bir parçası. Osmanlılar arasında bu tür bir bakış tarzının ad vermek gerekirse Ziya Gökalp'in etkisi altında Osmanlılarda yaygınlık kazanması ne kadar sevindirici. Edebiyatla uğraşan kişiler arasında anneleri yoluyla kurulan bağ hiç de önemsiz değil. *Harabat*'ın içinde -burada göz önünde bulundurulmuş olsa bile- Esad Paşa diye birisini bulamadım.

46 Yayınılandı.

47 Parlak geleceğini.

48 Açıkça gösteren belgeler ve sanat kanıtları.

49 Pek çoktur.

50 Hartmann, son sayfa aralığını sehven 324-328 biçiminde göstermiştir.

Şiirin sonunda ihtiyar Türk, yukardan gelen *Nida*⁵¹ ve gizli varlıkların *Terrennüm*'üyle teselli edilmektedir. İhtiyar Türk de kendini tutamayarak -bu savaşın sonunda bize tuhaf gelen- bir kehanette bulunur: “Hakanın âsîtanına dünya şîtâp eder”⁵² yani bütün dünya Türk hakanının eşiğine yüz sürmeye koşacaktır. Daha yakından bakıldığında eski donuk bir dil ve aruzla yazılmış, bütünüyle bilindik düşüncelerin bir araya getirildiği bir mozaikle karşılaşırız. Oysa aynı düşünceler Mehmet Emin’de doğal, içten bir ifade biçimi ve hece vezniyle verilmektedir. Köprülü’nün (tabii ki Turan’ın da eksik olmadığı) özgür Türklüğü amaç edinmiş bu düşünce dünyasıyla Farsça-Arapça dil köleliği arasında derin bir uçurum vardır. Temelde *Yeni Lisancılar* cephesine geçince dilini öteden beri süregelen bu kargaşadan kurtarmada yetersiz kaldığı daha çok ortaya çıkmış oldu (krş. burada s. 107).⁵³

Köprülüzade 1306’da [1890] doğmuş. 7 yaşında *Ayasofya rüştiyesine*⁵⁴ girmiş, 17 yaşında *Mercan* idadisinden⁵⁵ çıkmış. Bana yazdığı bir varakada⁵⁶ diyor ki istibdadın son senesinde *mekteb-i hukuka* da gittim.⁵⁷ Fakat gerek muallimlerin cehaleti, gerek tedarisatın garabeti⁵⁸ beni esasen hoşlanmadığım bu tahsilden⁵⁹ nefret ettirdi.

Mehmed Fuad’ın basılmış kitapları: Bir arkadaşıyla {Sadrettin Celal} Gustave le Bon’dan tercüme ettiği *Rûhu’l-cemâat* (Psychologie des foules, 1909), *Selim-i Salis ve Napolyon* namında mütercem⁶⁰ ve büyük bir eser-i tarihi⁶¹ {Napolyon’un Şark Siyaseti / Selim-i Salis ve Napolyon, Sebastiyani ve Garden, Kanaat Matbaası, Dersaadet 1329/1913; Edouard Driault, La

51 Hartmann: *Türk Edebiyatında* yukarıdan gelen seslerin (nidaların, sedalar) çok büyük bir yeri var: Seslerle her zaman karşılaşmaktayız. Ad vermek gerekirse Mehmet Emin gibi halk şairleri tarzında yazanlar başlıklarda, şiirlerde bu ses motifini kullanmayı daha bir seviyor. Bunun arkasında ne olduğu çok da kurcalanmamalı, aslında gerçekçi olan Türklerin arasına onu yabancılar sokmuş olsa gerek ve sevilmesini de mistik bir iç yaşantıya duyulan eğilimle; basit bir yolla saf insanlar üstünde büyük bir etki uyandırma hevesiyle açıklamak çok daha makul. Bu tür sesler kesinlikle hayaletlerin sesinden ayrı bir yerde değerlendirilmeli. Hüseyin Rahmi’nin anlattığı, *Gulyabani*’de konu, -özenli bir incelemeden sonra benim çıkarabildiğim- hayaletlerden korkanların dünyası: Konstantinopol {İstanbul} 1330/1914.

52 *Türk Yurdu* dergisi, Yıl II, S 11, (7 Mart 1328/20 Mart 1912), s. 329.

53 Martin Hartmann, “Ali Dschaniç”, *Dichter der neuen Türkei*, s. 107.

54 Ortaokuluna.

55 Lisesinden.

56 Kâğıtta.

57 “İstibdat” hiçbir kanuna bağlı kalmaksızın keyfe göre yönetme anlamında ve burada “istibdat”la söylenmek istenen II. Abdülhamit yönetimidir. Köprülü burada, mekteb-i hukuka yani hukuk fakültesine istibdat olarak nitelediği II. Abdülhamit yönetiminin son yılında yazıldığını belirtmektedir.

58 Öğretimin yadırgatıcı derecede tuhaflığı.

59 Öğrenimden.

60 *Üçüncü Selim ve Napolyon* adıyla çevrilmiş.

61 Tarih eseri.

politique orientale de Napoléon / Sébastiani et Gardane 1806-1808, Félix Alcan, Paris 1904}, *Hayat-ı Fikri{ye}*de (Makalat-ı Tenkidiye Mecmuası).⁶²

Kıraat-ı edebiyeye⁶³ kendisinin asıl sevdiği ve ehemmiyet verdiği âsâr⁶⁴ ve muhtelif gazetelerle, mecmualarda perakende⁶⁵ bir hâldedir. Bunlar *Tahassüsât-ı Sanat* ünvanlı iki cilt, *Mesâ-yı Melal* namlı bir mecmua-i eşar,⁶⁶ Şeyh Galip hakkında büyük bir tetkik⁶⁷ [Nevsal-i Millî'ye alınan ikinci örnek parça, basılma aşamasında gözüken bu çalışmadan alınmıştır]⁶⁸, *Türk Edebiyatı Tarihine Ait Tetkikat*, *Türklerin Halk Edebiyatı* namlı diğer iki cilt teşkil ediyor.⁶⁹

Köprülüzade bahsettiğim makalelerde birçok dakik ve mudil mesaili⁷⁰ karıştırmış, çok sarp yollara, pek karanlık ve i'vacı⁷¹ labirentlere girmişti. Kendisine hücum edenler onun bu cevvaliyeti⁷² bu cevelan-ı fikri⁷³ esnasındaki birtakım sürçmelerini, sakatlıklarını bir vesile-i muaheze⁷⁴ olarak kullanmak istiyorlar. Kabul ederim ki o hatalar iyi birer mevzu-ı tenkittir.⁷⁵ Lakin hemen itiraf olunmalı ki bütün o çalâki⁷⁶, o faaliyet-i müfritâ⁷⁷, Mehmed Fuad'ın beyninde ne büyük bir atş-ı irfan,⁷⁸ ne şedit bir iştiha-yı tetebbu ve ihata⁷⁹ mevcut olduğunu, binaenaleyh kendisinin

62 Fecr-i Âti kütüphanesinden çıkan *Hayat-ı Fikriye*'nin kapağındaki 1325 yılı yanılıcıdır. Köprülü söz konusu çalışmasının sonuna rumi 12 Nisan 1326 tarihini koymuştur. Buna göre eserin basım yılı, miladi 1910 olmalıdır.

63 "Kıraat" ve "Kur'an" sözcüklerinin her ikisi de Arapça mastardır ve okumak anlamına gelir. Burada edebiyat metinlerini okumak ve değerlendirmek yani edebiyat okumaları anlamında. Köprülü, daha sonra Erozan soyadıyla tanıyacağımız Celal Sahir'le birlikte liselerde okutulmak üzere aynı adla üç ciltlik bir edebiyat metinleri kitabı da hazırlamıştır: Karabet / Umum Mekatib-i Askeriye ve Mülkiye-i Osmaniye Kitapçısı, C I İstanbul 1328/1912-1913; C II ve C III İstanbul 1330/1914-1915.

64 Eserler.

65 Dağınık, bir araya getirilmemiş, kitaplaştırılmamış.

66 Şiir antolojisi.

67 İnceleme.

68 Bu açıklama, *Nevsal-i Millî*'nin 255. sayfasında *Şeyh Galip, Şair-i Müceddet* başlıklı yazıya düşülen yıldızlı dipnottaki "Muharririn der-dest-i tab olan 'Şeyh Galip' namındaki eserinden müstahrec/alıntıdır" cümlesinden kaynaklanmaktadır. Hartmann her ne kadar kitabında bu cümleye dayanarak yukarıda "Şeyh Galip" adlı bir eserin yayın aşamasında olduğunu belirtse de, o yıllarda bu başlık altında Köprülü'ye ait basılı herhangi bir eser bulunmamaktadır.

69 Tutuyor, oluşturuyor.

70 Derin, kılı kırk yararak düşünülmesi gereken zor/karmaşık konuları.

71 Eğri büğrü, içinden çıkılmaz, karmakarışık.

72 Atılğanlığı.

73 Düşünce alıştırmaları, düşünce jimnastiği, beyin fırtınası vb.

74 Eleştirerek olumsuz yönlerini gösterme, yanlışlarını yeme nedeni.

75 Eleştiri konusudur.

76 Tez canlılık.

77 Aşırı, abartılı çalışması.

78 Bilgi, bilme, öğrenme susuzluğu/merakı.

79 Ne şiddetli bir araştırma ve bütün ayrıntılarıyla kavrayıp anlama isteği.

ne muhteşem bir istikbal-i fikriye⁸⁰ doğru koştüğünü, atıldığını gösterir: Şu sebeple kendisi için duyduklarımı hulasa etmek⁸¹ istersem en son olarak hatırıma tebrik ve gıpta kelimeleri geliyor. (Fazıl Ahmet'in Nevsal-i Milli'de yazdığı Köprülü'nün hayat hikâyesine göre, s. 252 vd.; Ayrıca Fazıl Ahmet için bizim kitabımızda No. 6'ya bkz.)⁸²

{Hartmann yukarıdaki paragrafta altını çizdiğimiz yerleri atlayınca ortaya iki cümlelik bir metin çıkmıştır: “Mehmed Fu'ad hat sich zwar in der Tat einiger Versehen schuldig gemacht, verdient aber wegen seines Wissensdurstes und seiner unermüdlichen Tätigkeit warme Anerkennung.” Türkçeye çevirisi: Mehmed Fuad elinde olmadan yaptığı birtakım yanlışlıklar yüzünden suçlansa da bilgiye susamışlığı ve durup dinlenmeden çalışması canı gönülden takdir edilmektedir.}

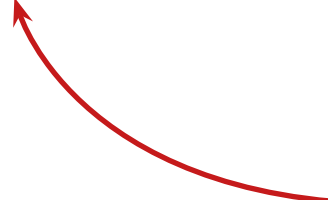
Nevsal-i Milli'nin 251. sayfasına Mehmed Fuad'ın resmi konulmuş. 254-257. sayfalar arasında Köprülü'den örnek parçalar yer alıyor. Birinci örnek parça “Sadabat akşamları”ndan [aruzun müctes bahriyle]: Akıllara durgunluk veren betimlemelerle bir gece eğlencesi. Ama bu eğlencede ansızın rahatsız edici bir durum ortaya çıkacaktır: Şair, elinde kadehi, kurduğu hayallere aldandığını ifade ederek ölür. İkinci örnek parça “Şeyh Galip, Şair-i Müceddit/Yenileyici Şair” ünlü Galip Dede'yle [öl. 1213/1798] eskiler {eski Divan şairleri} arasındaki fark ortaya konmaya çalışılırken özgünlük ve Şeyh Galip'e onun kazandırdığı üstünlük çeşitli örneklerle pekiştiriliyor. Ancak yazının sonunda Galip'in *Hüsn ü Aşk*'i ile Fuzulî'nin *Leyla vü Mecnun*'unun biçim açısından aynı olduğu, Farsçanın boyunduruğundan kurtulabilseydi, Abdülhak Hâmit'le gelen yeniliklerin kısmen de olsa çok daha önce onun tarafından getirilebileceği itiraf edilmektedir.

Bu hayat hikâyesine bir ek olarak Köprülü'nün İstanbul {Konstantinopol} Üniversitesinde *Türk Edebiyatı* profesörü olduğunu belirtelim. Köprülü'nün verdiği eserler yıllar geçtikçe o kadar çok çeşitlenip sayısı da bir o kadar arttı ki, burada onları bir bir saymaktan vaz geçiyoruz. Edebiyat tarihi dairesinden, yalnızca *Milli Tettebular Mecmuası* I, s. 5-46 arasında bulunan, son derece önemli *Âşık Tarzı* {tam adı: Türk Edebiyatında Âşık Tarzının Menşe ve Tekâmülü Hakkında Bir Tecrübe} adlı çalışmasına işaret etmiş olalım (söz konusu çalışmaya ilişkin sunduğum bildiri metni *Islam VII*, 305 vd.); orada daha büyük bir eserin ilanı da var: *Türk Edebiyatı Tarihine Met-*

80 Düşüncenin geleceğine/yarımına.

81 Özetlemek.

82 Martin Hartmann, “Fazıl Ahmed”, *Dichter der neuen Türkei*, s. 41-42.

hal. Edebiyat eleştirisi bağlamında yayımladığı *Malumat-ı Edebiye* bir üslup öğretisidir. Bu üslup öğretisi Antoine Albalat'nın Fransâda pek tutulmayan, Türkler arasında oldukça yaygın *L'art d'écrire*'ine {Yazma Sanatı'na} bağlanabilir görünmektedir (krş. Hachtmann, *Kultureinflüsse / Kültür Etkileri* s. 14.). *Türklük, İslamlık Osmanlılık* onun siyaset-toplumbilimi bağlamındaki -Ziya Gökalp'ın *Türk Yurdu II* ve *III*'teki *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak* başlıklı yazılarından [onları ayrıntılarıyla verdiğim yer: MSOS II,⁸³ s. 136 vd.] mülhem / esinlenilmiş çalışmalarındandır (*Türk Yurdu III*, s. 692-702.). {Aralarındaki bu büyük yakınlığa bir başka örnek de; *Türk Yurdu* dergisinde Gökalp'ın "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" başlıklı yazılarından ilkinin Köprülü'nün daha öncü sözü edilen "**Türk'ün Duası**" adlı şiirinden sonra başlamasıdır. bk. Ziya Gökalp, "**Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak I**", *Türk Yurdu*, (7 Mart 1328 / 20 Mart 1912), S. 11, s. 331.}*

83 *Mittheilungen des Seminars für Orientalische Sprachen an der Königlischen Friedrich Wilhelms-Universität zu Berlin II.*

* Geçen ay *Psikolojik Estetik / Einführung Kuramının Kökeni ve Modern Türk Edebiyatındaki Alımlama Tarihine [Kavramlaştırma Çalışmalarına] Bir Bakış* başlığı altında yayımlanan bir başka çalışmamızda Şahabeddin Süleyman'ın "Bir Kitab-ı Şütüm" adlı yazısının -söz konusu yazının yeni harfli biçiminde verilen künyesi esas alındığından Rübap [Rübap] dergisinin 61. sayısında yer aldığı söylenmiştir. Daha sonra adı geçen derginin eski harfli asıl nüshalarına bakıldığında yukarıdaki yazının verilen tarih ve sayfa aralığı doğru olmakla birlikte 61. değil ve 62. sayıda yer aldığı görülmüştür. Buna göre dergimizin geçen sayısında, 41. sayfanın 1. satırındaki "61." yerine "62." ve 11. satırındaki "No. 61," yerine "No. 62," ifadesi gelmelidir. Düzeltir ve özür dileriz.

«تورک یوردی» ایکنجی ییلک ۱۳ نجی صایسندره اعنباراً
تورکلرک دالهی شاعری عبدالرحمن هامر بک اقدربنک یارمور
صاید بازارلیمس «لیبرته» فاهمه سنی نشره باشلایمچقور.

تورک یوردی

ناشری : تورک یوردی
مدیری : محمد امین

صافی ۱۱

۷ مارت ۱۳۲۸

ییل ۲

ادبیات

اردودن برسس محمد امین

تورکک دعاسی کوپرلی زاده محمد فؤاد

اجتماعیات

تورککشمک . اسلاملاشوق . معاصرلاشوق کورک آلپ

تعلیم و تربیه

تورک کوچی تورک کوچی هیاتی

سیاحت

آلتایلره طوغری حلیم ثابت

تورکک شئوی

«تنظیاتیجلیق علیهنه» آ . ی

استانبولده صاتیئدیغی یر : زمان کتابخانہسی نسخہسی * ۶ باره در

اداره خانه آدرهسی واشترا شرائطی قابک صوک محبفه سنده در .

استانبول — [مطبعه خیریه] وشراکاسی

۱۳۲۸